

Живорад Недельковић

ОТПОРНОСТ ЗЕМЉЕ*

МОЋ

Песници са којима сам разговарао
 За ових ратних дана утучени су, без моћи
 Да резбаре речи. Не пишу ништа,
 До дневничке белешке. Углавном: утисци
 О људима, и рушењу над њима. Исписи о души,
 Редослед похара. Молитвице, винуте. Кад рат одустане,
 Биће драгоцено, и читано, то штиво. Попут мемоара
 Врховног команданта, и безумља у меморији пилота.
 Сазнајем још понешто из тихих разговора. Примерице,
 Да упокојени су рањени квартави у градовима које волим.
 И тако даље, ситнице о зебњи. Место дневничких записа,
 Морао сам — признадох пријатељима — да уобличим
 Неколико песама. Нелагода и стид због описа душе
 И измаштаних слика о лудости, чиле пред забуном
 Од рата. Стаће ветрина, лепршаћемо подно летака
 И знамења. А могући читаоци неће се отимати о стихове,
 Као што не марише за поезију ни раније, кад веровасмо
 Да она има моћи, уткана у звездано небо над нама,
 У душе, сад разлучене од тела.

*

Уместо уводника

ДОМЕТИ ЋУТАЊА

Ако тек људе уклонимо,
Безмало неизмењена је слика пролећа у завичају,
Упоређена са прошлим годинама. Одрасли су услови
За превласт зеленила и његових несагледивих домета.
Пажњу присваја укупна несагледивост, искају дивљење
Слојеви на порозној кори, као у саставима
Окасног романтизма, кал певало се до клонућа,
Са зебњом од најезде владалаца без завичаја.
Кад Бог је тражен у свакој пчели и булбулу, и препознат —
Сведочи историја овдашњих стихова.

Уклонимо ли људе, бардове и хоровође, пре свих,
Са њених страница, затим просјак, добошаре,
Скрајнемо ли краљеве гурдице, наложнице и свиту,
Обновићемо пролеће истоветно овом, што нахрањено
Зујем и брујем, сатирањем и прождиранјем,
Иска да двоножац присвоји калуп, вавек непроменљив,
Изузев кад неспутане болести суверена овладају
И лиром, и започну ткање јадиковки експлозивним
Направама. Немоћно је пролеће сред укалупљене
Романтике, а људи, уклоњени страхом, хуте
Пред несагледивим дометима муклине,
Равне негдашњим сеобама.

МЕСО

Далек од себе, још даљи од коже, април
Довршава уобличиња. Настојао је даљине
Да усагласи са извештаченом блискошћу
Мапа у атласу, а свет поштеди осећања греха
Одраслог у мржњу. Да остане одан бујању,
У судару пујдања и невиности. Да уживамо
У давним озледама, а нове принесемо
Несносним бићима, пробуђеним у нама
С првим доказом рата. Настоји да свако
Очајање има чувара: птицу или мост,
Јагње, тек осовљено, и њиву, узорану гранатом,
Доспелом из безбедног несхватања.
Очувано је очајање и нада у раскош
Његових могућности — спокојно април мине;
Далек од себе, збуњен, бануће да провери
Са протоком миримо ли се, остале контроле
Не зависе од његове руке. Ту немоћ познајемо
Колико и јаву, а опет одрани ходимо кроз њу.

ПОСЛЕ РАТНИХ ГОДИНА

Од свих поседа изабрао бих воде,
У несталним облицима језераца, ону бујност
Над огледалима. Давну потребу
За противљењем труљењу, и несагласје птица.
И корачање — да бирању је време — уским стазама
Између јошја и топоља, све праћакајући се
У безгрешном тумачењу идеје слободе.
Журећи да захватим оно о чему знања не постоје,
Уверен да песништво има безгранична права —
Вечити престолонаследник. Од свих радости,
Баш чуђење над речима, пуним бршљана и павити,
И смех због љубавног крекета. Неспутаност покрета,
Тако спретних у памћењу. И одсуство прерушавања,
Локвање уместо одела. Будућег дечака, већ проходалог
На уснама. Блага питања о смислу. Срж у реченици:
Од чега ћемо живети, док живот се обрушава
Под теретом предвидљивог, а вода пени и прелива се
Из облика у облик, окована мишљу о слободи,
Као да није исувише касно.

КОВИТЛАЦ

Само кошава мни да говор има моћ,
Упркос доказима о малаксалости грања
И ваздуха, упркос упирању двоношца
Да доказима прикрије ине немоћи, пре свих
Дуго трвење између стопала и тла.
Фијуче ветар, усправља и повија провиреле
Влати, мирис зумбула саставља са мирисом
Табана. На ивици бездана крила одолевају
Фијуку, перја спремног. Ниоткуд речи
Да ободри затечене у ковитлацу. Простор
Између стопала и тла увећан је, гдегде
Савршеним ишчезнућем говора, гдегде
Кратерима. Бомбе дубе поноре, продиру
Ка срцу самом. Једино падом се може доле,
Потпуним потонућем, никако смерним
Корачањем, припремом за коначни узлет.
Никако сведочењем о обнови семења,
О лудој отпорности земље, и отаџбине
Утиснуте на њу, због опомене, као жиг
На обиље јунећег бута. Због показних вежби,
Кад столећима већ блештећа управна зграда
Кланице не учи нас подозрењу и самерљивости.
И мудрости, што ипак избори се за испашу
На тихим рудинама века, човековог.

БОМБАРДОВАЊЕ

На путевима сажета тела. Пролазе мрави
Крај њих, журећи ка подземним поседима.
Из дубине мита, пчеле осмотре призор,
Мртву природу са страхом, и враћају се
Преосталим цветовима. Цвеће тоне ка свежим
Подацима из корена. Бројеви на путевима,
У шумарцима, на ливадама, као медаље
Иза поломљених излога врховне команде.
Гле, нога, шапне мрав оном маестру без гудала,
Гле, прст, збори глиста, подељена шупљином:
Мозак између влати, и кљун Дантеом подучен.
Гмизавци још не знају за богате речи, покретаче.
Сикћу, лишени сећања. Сажети говор на путевима,
На платнима зеленим. Угљенисани, људи хитнути
У повест о постању. Кад створимо речи за уздицање,
И оне ће горети. Као ова прича. Кад кажемо их,
Неће бити животиња да опомињу, ни биљака
Да очувају клицу. Говорићемо, говорићемо.
Као што ћутимо, ћутимо, док свеци и ини,
Што учинише нас немима, у потаји уче потомке
Чаврљању крај камина, уз пуцкетање калоричних
Дамара, и лирику, спржену у часу
Кад путеви нису никуда водили.

ПОМИСАО НА БАРКУ

Пљушти. Као из кабла и других речи,
Неподесних за разбокорене синтагме.
Помисао на барку једнака је лакнућу,
Сасвим на месту, као срце, устрептало —
Немоћно да покида везе. Искочити из славља
Жабљег, значи: повући се ка срцу, свиклом
На течности; не тужити за биљкама, однетим
Са видљивим слојем, што ресио је и штитио
Од доњих светова и ископина; не марити
За животиње, желудаца пуних украса —
Низашта ка чему тоне, посути пепелом.
Иглом од јелење кости ушићемо урвине,
Рогом овнујским распорити ћуп. За укосницом
Краљеве наложнице, још вољне да уђе у повест
Приносећи девичанство, сагнућу се, тек да имам
Поклон за тебе, даривање кад уздигне нас.
Археолози љубе недоба, оваква: ускрснуће векова
Крцатих трајношћу. Не ваља другачије: неизвесно је
Хоће ли корење опет причврстити пределе, а желуци

Подгојити их. Сакупљај кости. У лобањи бика
Измрвићемо године, а фосфор ће засветлети, можда,
Пре него крма и прамац замене места у плуску
Преименовања, довољном за вјеки вјеков.

КРВАРЕЊА

Лампе ће се погасити ускоро. Ваљало би,
Ради прегледности, описати тај трен, налик
Будућем времену, кад лампе нећемо палити,
И овај у коме живот још поседује састојке
Са особинама квасца у нескривеној бити.
Који трен је пресуднији, није могуће разлучити,
Било да вагамо их славом на коју упућују
Владаоци, било смехом девојчурака над причом
О губљењу невиности. Крварења су различита,
А заједничко им је бекство од страха, заплећена
Слобода. Ратна нотрага за нерођенима не допушта
Бављење описима, ни тренем, било којим,
Већ крупним речима о овој земљи, подесној
За хероје, како веле одмакнути од јунаштва
Док воде пресудне битке. Као птичурине закрвљени
Око лешине, у сталној тами, скритој од смеха.
Од граната што кљуцају јетру, напуњене порукама
О доброј идеји. Закратко, одмениће бојажљиве лампе
Штедра светлост експлозија, недовољна за опис,
Вољна тек да обасја пут крви, при отицању.

ДУШЕ

Кад доспем кући и приграбим банту,
Окопаћу грашак, мислићу о корову и освајањима.
Душа тако: одагнава приказе смрти. Накосићу
Траву за свиње, узред бринути о речима видљивим
И другим, зашлим у нутрину, под опну незграпне мудрости:
Један без душе — други без главе. Бубри издвојена
Слика времена. Потом ћу позвати неког, и причати с њим,
Јер слика не исцрпљује особине доба, упркос прегнућима
Славодобитника. Јер тријумф није остварив у ратовима.
Ако и задеси стварност, знаће да изопачиће га владоци
Кад се у доказивању својих предности на њ позову.
Причаћу о предностима грашка над пиревином, с неким,
Можда сам са собом, кад одмакне поподне,
А осећајност се одмакне од главе и разлога
Смештених у њу за правдање, страх, сузбијање.
Причаћу склоњен од мудрости, утонулих у коров
Рђавих навада: сулудо окопавају и плевне невешти,
А иза потребних остају речи о душама и те чисте душе.

УЧЕЊЕ О СПОРЕДНОМ

За Б. Пекића

Не примењују се више закони против скитница
И блудница, ни уредбе о склоповима речи за песму,
Ни прописи упоредиви са стезањем каиша
После револуције, за једне, и племенитим начелима
За друге, збуњене у раскоши. Рат је. Учење о споредном
Значају личности у историји добија допуне свакога часа,
Кићено безмерним споредностима. Падају бомбе,
Фабрике копне одлажући зрење сукоба. И мостови,
Зависни од нећкања трупа. У чаркању преузетом од предака
Нестају људи, предати закону чију примену одлаже,
Одувек, ко уме и може, не знајући ништа о условима
У вечном карантину. Рат. Пролеће је кадро да понешто
Издвоји и ободри чула свикла на детонације,
Али никоме да причини радост мицањем и цветањем.
И растом, упркос обзнанама о страху. Неумешно брани
Територију од неумешних освајача, и од нас, раскалашно
Што унижавасмо је, личећи, годинама, на сталеже
Окружене кугом. Рат. Не примењују се више закони
Против сецикеса, ни други, против пијанаца и наркомана,
Остарели на позитивној страни историјског књиговодства.